

Elise Aaltonen: Vallitseva pandemiatilanne on heittänyt opiskelijat kovaa kyytiä digitaaliseen oppimisympäristöön. Luentosalit muuttuivat Zoomiksi ja kurssikaverit kaksiolotteisiksi. Monet ovat kokeneet etäopiskelun hyvin uuvuttavana ja epämotivoivana. Tänä keskustelemmekin siitä, miten digiympäristössä opiskelussa voisi ottaa huomioon opiskelijoiden hyvinvoinnin sekä yhdenvertaisuuden. Ja millainen vaikutus pandemia-ajalla on ollut tulevaisuuden digitaalisiin oppimisympäristöihin.

Minä olen journalistiikan opiskelija Elise Aaltonen, ja vieraanani on digipedagoginen asiantuntija Matleena Laakso.

Matleena, mitä oikeastaan tarkoittaa digipedagogiikka?

Matleena Laakso: No siinä on se idea, että tarkastellaan oppimista siitä näkökulmasta, miten digityövälineillä ja -työkaluilla voi helpottaa oppimista ja ylipäänsä toimintaa. Vaikka kyllä tulee heti mieleen entinen kollega joka oli verkkopedagogi. Oliko hän lehtori, ja hän sanoi et ei oo mitään verkkopedagogiikka. Eihän meillä aikana ollut piirtoheitinpedagogiikkaakaan. Et ei siinä tarvii olla se työkalu mukana, mutta ehkä tää on niin iso osa digitalisaatiota. Tällä hetkellä on hirveä tarve myös niille työssä jo oleville opettajille oppia sitä digiä. Ja miten sitä aidosti oikeasti hyödynnetään opetuksessa.

Kahteen työsopimukseen laitettiin tällainen titteli ja olen nyt ruvennut käyttämään sitä muutenkin.

E: Miten koet, että pandemiatilanne on vaikuttanut siihen, miten erityisesti korkeakouluopiskelijat suhtautuvat digitaalisiin oppimisympäristöihin?

M: Onhan tää monille ollut ihan uus tilanne. Niin opiskelijoille kuin opettajillekin, mutta myös tietohallinnolle ja monelle muulle.

Vaihtelee tietysti paljon myös sen mukaan, kuinka paljon on tottunut näitä verkko-oppimisympäristöjä käyttämään aikasemmin. Toisille tää on ollut valtava muutos ja tuntuu, että kaikki menee ihan uusiksi. Toisille taas helppoa, kun ne vähäisetkin lähiopetukset on siirretty verkkoon.

Varmaan sellasena hyvänä puolena on se, että monelle tästä on tullut arkea. On opittu oikeasti käyttämään verkon työkaluja. Ja monella on nyt jo puolen vuoden kokemus, eikä tarvitse enää rämpiä alkuvaikeuksien ohi ja aletaan odottamaan sitä laatua sinne myös.

E: Itsekin tässä opiskelijana olen kokenut, että kevään jälkeen se on ehkä vähän helpompaa, mutta silti siinä on jotain vähän sellaista, että kaipaa sitä lähiopetusta.

Voiko digitaalisessa oppimisympäristössä opiskeleminen olla yhtä tehokasta kuin lähiopetuksessa? Mitä se vaatii?

M: No kyllä se voi olla yhtä tehokasta ja oppimista edistävä, mutta ei tää ole ehkä sellainen, mihin voi vastata kyllä tai ei. Riippuu, millaisesta lähiopetuksesta ollaan siirtymässä millaiseen verkkoympäristöön. Tietysti suurena tekijänä on myös opiskeltava aihe. Monenlaiset aiheet voi opiskella hyvin verkkoympäristössä ja yksin, mutta voi olla myös sellaisia teemoja, joissa yhdessä muodostetaan tietoa ja on tärkeää, että on paljon

vuorovaikutusta. On myös erilaisia laboratoriotöitä, jossa on tärkeää päästä tekemään käsillä. On aika monesta kiinni.

On kiinni myös opettajista ja opiskelijoista. On sellaisia opiskelijoita ja sellaisia opettajia, jotka kokevat, että verkko-opetus tai lähiopetus on parempaa, mutta varmaan suurin osa jää siihen puolivälin tienoille, eli kannattaa sulautuvan oppimisen teemaa, että välillä tehdään verkossa ja välillä tavataan kasvokkain.

E: Millaisia mielenkiintoisia ja monipuolisia opiskelukeinoja verkossa olevilla alustoilla voisi hyödyntää?

M: Lähtökohta oppilaitoksissa on, että käytetään oppilaitoksen käyttöön valittuja työkaluja, mikä suomalaisissa korkeakouluissa oikeastaan kaikissa taitaa olla Moodle sekä Microsoft365 ja Zoom. Tietysti verkko on täynnä hyvä maksuttomia ja maksullisia sovelluksia, ja osan niistä oppilaitokset ovat hankkineet itselleen.

Välillä kyse on siitä, että on hyviä työkaluja, joilla voi tehdä kivoja juttuja, mutta usein työkaluina voi toimia myös yksinkertaiset asiat, esimerkiksi erilainen Moodlen keskustelualueen käyttö. Aina emme tarvitse erilaisia monipuolisia työkaluja vaan hyviä ideoita, joita toteutetaan yksinkertaisilla työkaluilla.

Ja jotenkin tässä hetkessä haastan tutustumaan niihin H5B-työkaluihin, jos ne eivät ole vielä tuttuja. Moodlesta löytyy noin viidenkymmenen kohdan paketti, joilla opettajat voivat luoda verkkosisältöjä, tämmöisiä automaattisesti tarkistavia tehtäviä, joiden avulla saa jatkuvaa palautetta siellä verkko-opinnoissa, kun verkko-opinnot saattavat usein tuntua yksinäisiltä ja ei saa palautetta omasta tekemisestä, niin niillä ne pystyvät rakentumaan mukaan. Myös opiskelijat voi niissä olla sisällöntuottajia.

E: Christina Gibsonin ja Jennifer Gibbsin Unpacking the concept of virtuality –tutkimuksesta käy ilmi, että fyysinen etäisyys ei ole este sille, että ryhmä saavuttaa tavoitteensa. Eli toisin sanoen sillä ei ole väliä, toimiiko opiskeluryhmä digiympäristössä vai vaikka kirjastossa, vaan suurempi rooli on ryhmän vuorovaikutussuhteella. Eli sillä, miten ihmiset puhuvat toisilleen, onko ryhmä turvallisen oloinen ja niin edelleen.

Osaatko kertoa, miten tällaista ilmapiiriä voisi nostattaa erityisesti digitaalisessa oppimisympäristössä? Mitä esimerkiksi opettaja voisi tehdä?

M: Jos me ei elettäisi korona-aikaa, niin aika hyvä keino olisi se, että ryhmä tapaa edes kerran kasvotusten. Aika yleistä oppilaitosten kurseilla on ollut se, että ensimmäinen kerta on lähitapaamisena, jolloin se vähän nopeuttaa sitä tutustumista ja helpottaa sitä. Mut nyt tietenkään sekään ei ole mahdollista. Mutta varmaan sellainen, että opettajan täytyy tietoisesti suunnitella se verkkovuorovaikutus. Ei se kurssi voi alkaa siitä, että lähdemme heti haastaviin akateemisiin sisältöihin.

Jos on tarkoitus vuorovaikuttaa ja saada oppimisyhteisö, nii meidän täytyy alussa ottaa myös aikaa sille: kuka sinä olet, mistä sinä olet, miksi sinua tämä aihe kiinnostaa, että jokainen saisi avata sitä omaa, että kuka minä olen. Usein siinä vaiheessa ryhmän toiminta on lähtenyt hyvin liikkeelle, kun uskalletaan jakaa jo jotain henkilökohtaista. Et ei vaan

kysytä, että kuinka monennen vuosikurssin opiskelija, mistä oppiaineesta ja kotipaikkakunta. Että kysyttäisiin vähän enemmän, mikä tietysti vaatii sitä aikaa.

Se voi lähteä totta kai ihan siitä, että tutustutaan toinen toisiimme. Olen itse kokeillut muutamissa täydennyskoulutuksissa sitä, että avaan verkkohuoneen puoli tuntia aiemmin ja kutsun porukan etäkahveille. Että ota kahvikuppi mukaan ja tule juttelemaan niitä näitä. Se on sellainen vähän epävirallinen ohjaustuokio, jos on jäänyt jotakin kysyttävää, mut sinne voi myös tulla tutustumaan ja vaihtamaan kuulumisia. Eikä sinne aina tule kaikki, mutta joka kerta sinne joku tulee. Voisi korvata myös tällaista, että luennon jälkeen mennään sinne Alakuppilaan tai lounaalle jakamaan ajatuksia, niin tavallaan voisi myös sitä epävirallista mukana.

Mutta ei se tietenkään voi olla vaan sitä, että meillä on kivaa vaan ja juodaan etäkahveja, vaan tottakai oppijayhteisön syntyminen edellyttää sitä, että tutustutaan toisiimme aiheen piirissä. Verkkoluennoilla voisi vaikka silloin tällöin jakaa porukan kahden tai kolmen hengen pienryhmiin, että keskustelkaa viisi minuuttia jostain kysymyksestä. Ja sitten seuraavat kolme, että välillä aina vaihdellaan sitä. Ethän sä voi isoon ryhmään tutustua kerralla.

Ja sit jos mietitään sitä oppimista, niin ei me saada aktiivista verkkokurssia tai yhteisöllisyyttä verkkokurssille, jos lopussa on vaan kirjatentti. Yksi osa kurssia on, että miten osaat toimia digitaalisissa oppimisympäristöissä, minkälaiset on vuorovaikutustaitosi ja niin edelleen. Niiden täytyy olla mukana tavoitteissa ja arvioinnissa.

Monesta pienestä jutusta koostuu.

E: Näin opiskelijan näkökulmasta ainakin kuulostaa mielekkäältä, että ei aina heti ala asiasta vaan olis ehkä semmonen inhimillinen ympäristö opiskelun tukena.

M: Samalla tavalla kuin lähiopetuksessa niin siinähan opiskelijat kohtaa jo siinä käytävällä tai mahdollisesti jo bussissa kun ovat tulossa luokkatilaan. Jos opettaja vielä virittää tietokonetta ja kirjautuu eri sovelluksiin ja mahdollisesti järjestää tuolit pienryhmiin. Siinä on aika paljon aikaa nähdä, ketä sinne tulee, millä orientaatiolla. Kun olet kasvokkain läsnä, niin huomaat ovatko osallistujat kaikki toisilleen vieraita vai tuttuja.

Mutta sitten kun olemme verkossa, meiltä jää hirveän paljon informaatiota saamatta. Se vuorovaikutus pitää vaan tietosesti ottaa mukaan niille verkkokursseille ja käyttää siihen aikaa. Suunnitella se vuorovaikutus.

E: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteutti arvioinnin, jossa selvitetään poikkeusolojen vaikutuksia tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen oppimisen edellytyksiin koulutusjärjestelmän eri osissa. Itseohjautuvuuden taitojen puute tunnistettiin haasteeksi korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa.

Etäopiskelu osoitti, että jotkut oppijat tarvitsevat enemmän tukea opintojen suunnitteluun, oppimistavoitteiden asettamiseen, toimintaan ryhtymiseen, oppimisen arviointiin sekä oppimista tukevan vuorovaikutuksen ja verkostojen hyödyntämiseen.

Asiantuntija Laakso, miten voisi paremmin löytää ja huomioida opiskelijat, joille itseohjautuvuus ei ole yhtä helppoa?

M: Mä ajattelen, että tässä itseohjautuvuuden kysymyksessä varmaan lähtökohta on se, että oppija on sillä tasolla millä on, ja opettajan tai ohjaajan tehtävä on kannustaa itseohjautuvuuteen ja vastata opiskelijan tarpeeseen. Helposti oletamme, että aikuiset ovat itseohjautuvia tai "kyllä yliopistolaiset on itseohjautuvia", mutta eihän se automaattisesti näin ole.

Jos ajatteleme verkko-opintoja, henkilökohtaista ohjausta tarvitaan kaikista eniten ihan siinä alussa. Kun kurssi alkaa maanantaina, ja jos seuraavanakaan maanantaina osa osa opiskelijoista ei ole kertaakaan edes kirjautuneet sinne palveluun nii se on sellainen hetki, että opettaja laittaa viestiä, että hei, sä olet ilmoittautunut mukaan kurssille, mut sua ei oo näkynyt. Kysyä, onko esimerkiksi teknisiä ongelmia päästä mukaan, vai kiireitä, vai mistä on kiinni. Eli tartutaan riittävän aikaisin, mikäli joku on tipahtanut.

Eikä ole yhtään huono juttu sekään, että puhutaan yhdessä siitä, mitä se verkko-opiskelu tarkoittaa. Mielestäni verkko-opiskelun iso myytti on se, että voi opiskella missä ja milloin vaan. Kenellä meillä on kalenterissa se aika; missä ja milloin vaan? Kyllä se verkko-opiskelu pitää yhtä lailla merkitä kalenteriin, että esimerkiksi tunti joka päivä. Tai yksi päivä viikossa, tai miten sen itselleen rakentaa. Se ei tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivista tekemistä, että klikkaa Moodlen tai muun ympäristön auki ja osallistut.

Tottakai apuna voi käyttää esimerkiksi yhteistoiminnallisen opetuksen menetelmiä, missä sen ryhmän työskentely on riippuvainen siitä, että jokainen osallistuu. Eli kun osallistujilla on sellainen olo, että hänen tekemisellään on merkitystä, eikä hän oo vain yksin luennon sadasta passiivisesta kuuntelijasta. Se jo kannustaa.

On kiva, jos opettaja voi ottaa Zoom-tapaamisessa opiskelijat vastaan, että tervetuloa Maija, kiva nähdä sinua ja moi Pekka, säkin ehdit mukaan, mitä sulle nyt kuuluu. Että saataisiin sitä, että jokainen tulisi huomatuksi. Tottakai meillä on paljon isoja massakursseja, se ei aina tule kovin henkilökohtaisesti opettajan suunnalta huomatuksi, mutta edes siinä omassa pienryhmässä.

FiTech, joka on tällainen suomalaisten teknillisten yliopistojen verkosto, on tehnyt suosituksen siitä, miten vähennetään keskeytymisiä verkkokursseilla. On selvitetty mistä keskeytykset johtuu.

Yksi on se, että kurssilla täytyy olla mahdollisuuksia vuorovaikutukseen niin muiden opiskelijoiden kuin opettajankin kanssa. Se vähentää keskeyttämistä, että kurssilla on vuorovaikutusta. Aitoa, oikeaa vuorovaikutusta, joka vie oppimista eteenpäin.

Sitten yksi on se, että opiskelijalla täytyy olla tiedossa keneltä hän saa apua. Oli siinä sitten kyse sisällöllisistä kysymyksistä tai muusta.

Opettaja voi kurssin keskivaiheilla lähettää viestin, miten toimia, jos on jäänyt kurssilla jälkeen. Jotta ei unohdetai pudokkaita. Laitetaan aktiivisia muistutuksia, jotka auttavat.

Olin yhdellä kurssilla osallistujana, jossa opettajalta tuli tekstari, ja se herätti siihen, että täytyy oikeasti jo jotakin tehdä.

Pelissäntöjen sopiminen auttaa myös, esimerkiksi sairastumisten varalta.

Opetetaan työelämänkin pelissäntöjä. Jos deadline on perjantaina, etkä siihen kykene, niin tehtäväsi on etukäteen laittaa opettajalle viestiä, että olen sairaana, saisinko viikon lisäaikaa. Eikä niin, että se jää tekemättä, ja ensi kesänä selvitellään, että mulla ois tää kurssi kesken.

Neljäs FiTechin kohta on, että ennen kurssin alkua opiskelijoiden tietotekninen osaaminen testataan ja tarjotaan tukea niille, jotka ovat valmiuksiltaan heikompia. Eli ehkä itseohjautuvuudessa on kyse myös siitä, että opiskeluympäristöt eivät ole tuttuja, ja opiskelutaidotkin voi olla vähän erilaisia.

E: Mitä sanoisit opiskelijalle, jolle etäopiskelu tuntuu ikävältä ja epämotivoivalta?

M: Siihen on monta lähtökohtaa. Toisaalta ajattelen, että kokemus etäopiskelusta on tärkeä. Se on työelämätaito, mitä on tehdä etätöitä jne. Myös täydennyskoulutukset on siirtymässä verkkoon. Täytyy myös muistaa, että kun viisi vuotta vähintään opiskellaan, niin eihän se voi koko ajan olla kivaa. Totta kai ymmärrän, että epämotivoituneisuuteen on monia syitä. Yksi keino on se, että ottaa kurssinvetäjään yhteyttä ja antaa rakentavaa palautetta, kertoo, ettei opiskelusta tule mitään, ja missä haasteet ovat. Mahdollisesti voi esittää vaihtoehtoisia työskentelytapoja tai tehtäviä.

Moni opiskelija asuu yksin ja koronaeristäytyminen on tehnyt sen, että monella on suuri ihmisen- ja vuorovaikutuksennälkä. On varmasti haluja tehdä yksilötöiden sijaan esimerkiksi ryhmätöitä. Onhan meillä yliopistolla myös opinto-ohjaajia, jotka auttavat opintoihin liittyvien ongelmien kanssa. Tunnistaa sen, milloin aihe on "vähän tylsä" ja milloin on isompia ongelmia, joihin on hyvä hakea apua.

Ja tietysti myös se kokemusten jakaminen muiden opiskelijoiden kanssa, kun nyt ei käydä yhdessä kahvilla tai lounaalla, ja ainejärjestötoimintaakin on käsittääkseni vähemmän. On tärkeää löytää porukka, jossa voi jutella muiden kanssa. Yhteiskunta nyt on tällaisessa jamassa, on tärkeää, että voi purkaa omaa turhautumistaan ja sekin voi auttaa, vaikka ei suoranaisesti ongelmaa ratkaisisikaan.

E: Nyt ollaan käyty läpi sitä, miten digiympäristöä voitaisiin saada miellyttävämmäksi opiskelijoille pandemia-aikana, mutta puhutaan hetki siitä, millainen merkitys tällä ajalla on ollut tulevaisuuden kehitykselle. Monet opiskelijat kuitenkin pitävät verkkokurssien tuomaa joustavuutta tosi tärkeänä ihan normaalistikin.

Asiantuntija Laakso, millainen vaikutus pandemia-ajalla on ollut digitaalisten oppimisympäristöjen tulevaisuuteen?

M: Nyt huomaa sen, että erityisesti videoneuvottelusovellukset kehittyvät todella hurjaa vauhtia. Zoomiin ja Teamsiin tulee jatkuvasti uusia ominaisuuksia. Niiden käyttö on hirvittävästi kasvanut viimeisen reilun puolen vuoden aikana, ja ihan varmasti useat niistä jäävät käyttöön. Verkko-opetuksen määrä pysyvästi lisääntyy pandemian kautta.

Onhan se niinkin, että katsomme me mitä vaan tutkimuksia tai selvityksiä siitä, että mitä on oppilaitosten ja koulutuksen tulevaisuus, niin kaikissa on vuosikaudet noussut esille, että digitalisaation käyttö tulee lisääntymään ja laajentumaan. Siihen jokainen voi omalta osaltaan vaikuttaa, millä tavalla sitä käytetään ja hyödynnetään.

On kyllä vaikea kysymys. Tekee vain mieli sanoa, että lisääntyy ja entistä useampi hallitsee ne sovellukset. Kyllähän se monipuoliset opetus- ja työtavat mahdollistaa. Täytyy oppia myös vuorovaikutuksen tavat verkossa. Täytyy myös oppia verkossa käytettäviä työkaluja erilaisilla sähköisillä alustoilla.

E: Voisi siis kiteyttää niin, että keväällä digiympäristössä toimiminen oli hakemista niin opiskelijoilta kuin opettajiltakin, mutta syksyllä opetukselta odotetaan jo laadukkuutta. Tekniikka yleisesti ottaen toimii ja nyt voisi myötätunto ja opiskelijoiden huomioiminen eri keinoin olla paikallaan.

Maailma matkaa kohti digitaalisempaa tulevaisuutta, joten voisi jopa siis todeta, että tämä pandemia-aika on kaikessa ikävyydessään toiminut kuitenkin positiivisena sysäyksenä digitaalisten oppimisympäristöjen tulevaisuudelle ja kehitykselle, ja siten myös takaa opintojen yhdenvertaisuuden ja joustavuuden tulevaisuuden oppimisympäristöissä.

Kiitos paljon haastattelusta digipedagogiikan asiantuntija Matleena Laakso.